Kraków, 29.06.2015 r.

Prof. dr hab. Adam Nalepka
30-384 Kraków, ul. Przemiarki 7
e-mail: nalepkaa@uek.krakow.pl

Ocena osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych
Doktora Leszka Czerwonki,
w związku z postępowaniem w sprawie nadania Mu stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia

1. Uwagi wstępne

Podstawą wydania opinii o osiągnięciach dra Leszka Czerwonki było pismo z dnia 06.05.2015 roku, Dziekana Wydziału Ekonomicznego, Uniwersytetu Gdańskiego w Gdańsku prof. UG dra hab. Krzysztofa Dobrowolskiego.

Wraz z przywołanym pismem, otrzymałem w dniu 18.05.2015 roku dokumentację wniosku o wszczęcie postepowania habilitacyjnego dra Leszka Czerwonki, zawierającą następujące dokumenty i publikacje:

- Wniosek z dnia 19.02.2015 roku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego,
- Spis i kserokopie 47 publikacji naukowych, naukowo-badawczych i dydaktycznych (po uzyskaniu stopnia doktora),
- Monografię pt.: Behawioralne aspekty decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw, wskazaną jako rozprawa habilitacyjna.

2. Krótka informacja o rozwoju naukowym doktora Leszka Czerwonki

Dr Leszek Czerwonka w 2001 roku ukończył z wyróżnieniem studia magisterskie na kierunku „Zarządzanie Przedsiębiorstwem" na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego. Po studiach został zatrudniony na etacie asystenta w Katedrze Mikroekonomii. W 2006 roku otrzymał stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, po obronie dysertacji pt.: „Koncentracja na rynku hurtowej dystrybucji farmaceutycznej. Ujęcie

modelowe", napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Teresy Kamińskiej. Od 2007 dr Leszek Czerwonka zatrudniony jest na etacie adiunkta w Katedrze Mikroekonomii.

Po obronie pracy doktorskiej zainteresowania naukowe dra Leszka Czerwonki zmieniały się, ewoluując w kierunku problematyki podjętej w rozprawie habilitacyjnej. Głównymi kierunkami badań Habilitanta po obronie pracy doktorskiej były:

- ✓ procesy koncentracji przedsiębiorstw oraz ich ekonomiczne i społeczne skutki,
- ✓ problemy inwestycji przedsiębiorstw,
- ✓ wpływ motywacji inwestujących menedżerów na efektywność przedsiębiorstw,
- ✓ wpływ zdarzeń związanych z fuzjami i przejęciami na wycenę przedsiębiorstw,
- ✓ wpływ wypłaty dywidendy na funkcjonowanie i ocenę spółek,
- ✓ wpływ długookresowych tendencji wyników finansowych przedsiębiorstw na ich funkcjonowanie.

W tym czasie dr Leszek Czerwonka opublikował 54 opracowania naukowe i dydaktyczne, w renomowanych czasopismach naukowych, w tym wiele w anglojęzycznych. Analizując ilość tych publikacji i czas w jakim to zostało zrealizowane, stwierdzam duży poziom aktywności oraz systematyczność w pracy naukowej. Jakość opracowań naukowych i miejsce ich publikacji sprawiają, że Habilitant uzyskał znaczną liczbę punktów, zgodnie z zasadami parametrycznej oceny jednostek naukowych, wiele cytowań oraz zadowalający poziom międzynarodowych współczynników oceniających dorobek naukowy.

Zainteresowania naukowe dra Leszka Czerwonki zmieniały się od problematyki teorii przedsiębiorstwa, poprzez teorię podejmowania decyzji i ograniczeń racjonalności decyzji, do behawioralnych uwarunkowań decyzji inwestycyjnych. Świadczy to o właściwym i systematycznym dojrzewaniu dra Leszka Czerwonki do roli samodzielnego pracownika nauki.

3. Opina o książce dra Leszka Czerwonki, wskazanej jako praca habilitacyjna

Zasadniczym elementem dorobku naukowego dra Leszka Czerwonki, stanowiącym podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego, jest monografia pt.: **„Behawioralne aspekty decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw"**, opublikowana przez Wydawnictwo UG w Gdańsku w 2015 roku. Recenzentem wydawniczym był prof. SGH dr hab. Adam Szyszka, uznany znawca problematyki, stanowiącej przedmiot recenzowanej pracy.

Książka o objętości 206 stron, składa się z sześciu rozdziałów, podsumowania, dwóch załączników, bogatej, starannie dobranej bibliografii, spisu rysunków i tabel oraz, co się ostatnio rzadko zdarza, indeksu nazwisk i haseł.

Przedmiotem rozważań w recenzowanej monografii są uwarunkowania podejmowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, w ujęciu podejścia neoklasycznego i podejścia behawioralnego. Zaś głównym problemem badawczym są czynniki behawioralne (pozafinansowe) podejmowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, przede wszystkim w zakresie inwestycji rzeczowych. Podjęcie przez dra Leszka Czerwonkę problemu wpływu czynników behawioralnych na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw uznaję za interesujące i ważne, zarówno z punktu widzenia rozwoju ekonomii jak i nauk o zarzadzaniu.

Sformułowanie tytułu pracy jest adekwatne do podjętego problemu badawczego i zastosowanej metodyki badawczej oraz poprawne z punktu zwyczajowo przyjętych wymogów formalnych.

Za podstawowy cel badawczy recenzowanej pracy przyjęto „... identyfikację czynników pozafinansowych, mających szczególny wpływ na decyzje inwestycyjne podejmowane w przedsiębiorstwach oraz opracowanie ram koncepcyjnych modelu ekonomicznego analizy decyzji inwestycyjnych w warunkach niepewności, z uwzględnieniem czynników behawioralnych". Podstawowy cel badawczy został skonkretyzowany w wymiarze poznawczym (C0a), utylitarnym (C0b) oraz metodologicznym (C0c). Zestaw celów został poprawnie określony, przy pełnym uwzględnieniu istoty i złożoności podjętego problemu badawczego. Dla poprawnej realizacji procesu badawczego Autor sformułował aż 16 hipotez badawczych. Do sformułowanych hipotez badawczych można mieć pewne zastrzeżenia, polegające na nieuzasadnionym komplikowaniu procesu badawczego, bowiem niektóre hipotezy są już zweryfikowanymi wynikami badań, inne są zbyt szczegółowe, i jak się wydaje, nie mają istotnego znaczenia dla rozwiązania podjętego problemu. Można również mieć wrażenie, że niektóre szczegółowe hipotezy badawcze zawierają się w innych, bardziej ogólnych.

Zadeklarowane cele badawcze zostały, moim zdaniem, osiągnięte, a hipotezy badawcze poddane poprawnemu procesowi weryfikacji, na podstawie własnych badań empirycznych, bądź rozważań teoretycznych, których podstawą były wyniki innych badań.

Treść pracy podzielona została na sześć rozdziałów. Strukturę pracy uznaję za poprawną, w pełni adekwatną do podjętej problematyki badawczej i metodyki rozwiązywania problemu.

Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający i zastępuje wstęp. Określono tu problem badawczy, uzasadniono jego wybór, sformułowano cele i hipotezy badawcze oraz inne założenia prowadzenia badań. Synteza tych ustaleń została przedstawiona w bardzo przejrzystych, łatwych w odbiorze tabelach. Merytoryczna ocena głównych założeń badawczych została już wyżej pozytywnie oceniona.

Dwa następne rozdziały (2 i 3) poświęcono sformułowaniu modelu teoretycznego decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw. Problem ten został opracowany przez Autora, na podstawie bogatej, poprawnie dobranej i właściwie wykorzystanej literatury. Zaletą tej części pracy jest trafny dobór zagadnień, spójna synteza bogatej i zróżnicowanej literatury przedmiotu oraz komunikatywny przekaz. Walory te skłaniają mnie do uznania tych rozważań za oryginalne, rzucające nowe, ciekawe światło na opis i analizę decyzji inwestycyjnych podejmowanych w przedsiębiorstwach oraz na ich uwarunkowania.

Rozdział drugi wychodzi od analizy celów przedsiębiorstwa i ich wpływu na decyzje inwestycyjne. Próbuje uzasadnić tezę, że tradycyjna teoria ekonomii (podejście neoklasyczne), oparta na założeniu racjonalnego zachowania, nie wyjaśnia w pełni decyzji przedsiębiorstw w zakresie działalności inwestycyjnej, ponieważ nie uwzględnia wpływu niepewności i ryzyka na inwestycje. Nadto, jak podkreśla Autor, zależność między niepewnością a inwestycjami przedsiębiorstw nie została jeszcze dostatecznie wyjaśniona.

W rozdziale trzecim rozszerzono analizę podejmowania decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw w warunkach niepewności i ryzyka o uwarunkowania behawioralne (pozafinansowe). Są one spowodowane pewnymi inklinacjami psychologicznymi. Przejawiają się one m. in. w formułowaniu i wykorzystywaniu heurystyk, mających pomóc w szybkim rozwiązaniu problemu. Rozważania dotyczące heurystyk, chociaż oparte na literaturze, ale odnoszone do kontekstu decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw, też uznaję za oryginalne.

Rozważania rozdziału czwartego tylko w pewnym stopniu dotyczą głównego nurtu badawczego pracy i dotyczą wpływu ograniczeń arbitrażu na wycenę akcji łączących się przedsiębiorstw, wchodzenia przedsiębiorstw na rynek giełdowy, wpływu przewartościowania akcji na inwestycje przedsiębiorstw. Rozważania te zostały zilustrowane danymi z GPW w Warszawie, bardzo ciekawie przetworzonymi, przy wykorzystaniu dobrze dobranych modeli ekonometrycznych. Wiele tych rozważań, jak się wydaje, nie dotyczy

bezpośrednio identyfikacji i oceny wpływu czynników behawioralnych na procesy podejmowania decyzji inwestycyjnych, jednak wyjaśniają one zachowania inwestorów giełdowych. W uzasadnieniu podjęcia takich rozważań, Autor podkreśla, że przedsiębiorstwa też mogą być inwestorami giełdowymi. Najbardziej z rozwiązywanym problemem związane są rozważania punktu 4.3.

Rozdział piąty zawiera wyniki własnego badania ankietowego, przeprowadzonego wśród osób podejmujących decyzje inwestycyjne w przedsiębiorstwach oraz odpowiednio ukierunkowane analizy testów koniunktury GUS. Podstawą do sporządzenia ankiety i przeprowadzenia badań były ustalenia teoretyczne uwarunkowań podejmowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (mikro-, małych, średnich i dużych), przedstawione w rozdziałach 2 i 3. Sformułowanie pytań w ankiecie pozwoliło scharakteryzować specyfikę majątku przedsiębiorstwa, podejmowane inwestycje oraz wnioskować o stopniu odczuwanej przez decydentów niepewności, a przede wszystkim stwierdzić występowanie efektów behawioralnych w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych. Ta część pracy doprowadziła do zadawalającego, jak się wydaje, wyjaśnienia behawioralnych uwarunkowań decyzji inwestycyjnych w polskich przedsiębiorstwach. Ustalenia te mają znaczną wartość poznawczą i stanowią wkład Autora w wyjaśnienie podjętego problemu naukowego.

W rozdziale szóstym, na podstawie zidentyfikowanych współzależności pomiędzy niepewnością a inwestycjami oraz rozpoznanych czynników behawioralnych, wpływających na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce, sformułowano szereg wniosków diagnostycznych i rekomendacji praktycznych. Wnioski wyprowadzone z badań własnych jak i syntezy innych badań są intuicyjne przekonywające, jednak, jak się wydaje, mało operacyjne (jak wyniki wszelkich badań dotyczących prawidłowości zachowań ludzi w organizacjach). Pomimo tych zastrzeżeń rozważania zawarte w rozdziale szóstym też uznać należy za znaczące osiągnięcie Autora.

Reasumując, za fragmenty pracy habilitacyjnej, stanowiące znaczący wkład Autora w rozwój nauk ekonomicznych uznaję:

- sformułowanie, na podstawie bogatej, poprawnie dobranej i właściwie wykorzystanej literatury, modelu teoretycznego decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw oraz ich uwarunkowań. Rozważania te są oryginalne, rzucają nowe, ciekawe światło na opis i analizę decyzji inwestycyjnych podejmowanych w przedsiębiorstwach oraz na ich uwarunkowania, przede wszystkim behawioralne,

- rozważania dotyczące heurystyk, oparte na krytycznej analizie literatury, odnoszone do kontekstu behawioralnego decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw,
- ustalenia modelowe uwarunkowań behawioralnych podejmowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (mikro-, małych, średnich i dużych),
- sformułowanie pytań w ankiecie, które pozwoliło scharakteryzować: specyfikę majątku przedsiębiorstw, podejmowane inwestycje, odczuwaną przez decydentów niepewność oraz czynniki behawioralne podejmowania decyzji inwestycyjnych.
- sformułowanie, na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych, wniosków diagnostycznych i rekomendacji praktycznych dotyczących podejmowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w Polsce.

Na pozytywną ocenę zasługuje również formalna konwencja recenzowanej rozprawy. Jej struktura i tok rozważań zostały w pełni podporządkowane realizacji przyjętej metodyki badawczej, prowadzącej do skutecznego rozwiązania wybranego problemu badawczego.

Za pewne mankamenty pracy habilitacyjnej uznaję:

- niewystarczającą dbałość o precyzyjny i spójny system pojęć opisujących problem badawczy. Autor, bez wątpienia, otwiera nowe pole badawcze, stąd istotne znaczenie ma przyjęcie poprawnego układu pojęć, możliwego do zaakceptowania przez innych badaczy, kontynuujących badania w tym zakresie. Uwaga ta wynika z faktu, że Autor używa na oznaczenie racjonalnych uwarunkowań decyzji inwestycyjnych pojęć: czynniki racjonalne, ekonomiczne, finansowe, prawie jako synonimów i przeciwstawia im na zasadzie antonimów pojęcia: czynniki nieracjonalne, pozafinansowe, behawioralne, które, jak się wydaje, też często traktuje jako synonimy. Właściwe nazwy pojęć i ich przejrzysta klasyfikacja mają istotne znaczenie dla dalszego badania behawioralnych aspektów decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw i odpowiedniej kumulacji wiedzy z późniejszych badań w tym zakresie,
- nieuwzględnienie w badaniu behawioralnych uwarunkowań decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw, pewnych czynników formułowanych na gruncie nauk o zarządzaniu:
  - miejsce decydenta w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstwa,
  - organizacja podejmowania decyzji (jednoosobowe lub grupowe),
  - tworzenie koalicji (formalnych bądź ad hoc) preferujących określone warianty decyzji inwestycyjnych,

- zakres wyjaśnienia inwestycji rzeczowych i związanych z nimi opcji realnych (rzeczowych), wspomnianych w rozdziale pierwszym. Zagadnienie to powinno zostać podjęte szczególnie w rozdziałach 4 lub 5. Dzięki możliwości zmiany decyzji inwestycyjnej i wyborze odpowiedniej opcji można wzbogacić badanie behawioralnych przesłanek pierwotnej decyzji inwestycyjnej oraz ustalać przesłanki (w tym behawioralne) jej zmiany.

Uzupełnienie treści pracy o takie rozważania lepiej charakteryzowałoby kontekst problemu decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwie. Jednak te mankamenty nie umniejszają walorów naukowych pracy habilitacyjnej, które są bezspornie bardzo wysokie, a uwagi winny być odebrane przez Autora jako propozycja przyszłych problemów badawczych.

Monografię dra Leszka Czerwonki pod tytułem: „Behawioralne aspekty decyzji inwestycyjnych przedsiębiorstw" oceniam z punktu widzenia wymogów ustawowych, pozytywnie i uważam, że przeprowadzone badania teoretyczne i empiryczne stanowią znaczący wkład Autora w rozwój dyscypliny ekonomii.

4. Opinia o pozostałym dorobku publikacyjnym

Dr Leszek Czerwonka starannie przygotował, w ramach Wniosku ..., wykaz opublikowanych prac naukowych, po uzyskaniu stopnia doktora, w układzie chronologicznym.

Dorobek dra Leszka Czerwonki w zakresie publikacji naukowych jest znaczny i wynosi ponad 60 pozycji. Na ten dorobek składają się następujące grupy publikacji:

- 31 artykułów w uznanych czasopismach naukowych krajowych i zagranicznych,
- 16 rozdziałów w monografiach,
- 2 przypadki współredakcji monografii naukowych,
- 2 przypadki współudziału w przygotowaniu raportu z badań,
- 24 prezentacje referatów na konferencjach naukowych (w tym; 4 referaty na zagranicznych i 20 referatów na krajowych konferencjach naukowych).

Większość publikacji została przygotowana samodzielnie przez Habilitanta, ale również część publikacji została napisana we współautorstwie. Świadczy to dobrze o chęci i umiejętności współpracy z innymi naukowcami, co obecnie jest zjawiskiem coraz rzadszym. Przestawione do oceny publikacje są napisane są na dobrym poziomie naukowym i wnoszą znaczący wkład Autora do dyskusji naukowej w dyscyplinie ekonomii.

5. Ocena działalności badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej

Dr Leszek Czerwonka prowadzi ciekawe badania naukowe oraz popularyzuje ich wyniki. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant uczestniczył jako kierownik lub wykonawca w wielu projektach badawczych, związanych ze swoimi zainteresowaniami naukowymi. Wykazał również dużą aktywność w zakresie współpracy z praktyką gospodarczą, co pozwoliło mu zbierać dane empiryczne i doświadczenia do dalszej pracy naukowej i dydaktycznej.

Pozytywnie oceniam działalność i osiągnięcia na polu dydaktycznym. Habilitant prowadził zajęcia na studiach licencjackich, magisterskich i podyplomowych. Pełnił funkcję promotora wielu prac licencjackich, magisterskich i końcowych na studiach podyplomowych.

Aktywność i rzetelność naukowa dra Leszka Czerwonki była dostrzegana i pozytywnie oceniana przez władze Uczelni jak i przez studentów.

6. Konkluzja

Moja całościowa ocena osiągnięć naukowych, badawczych, dydaktycznych i organizacyjnych dra Leszka Czerwonki jest bardzo pozytywna. Stwierdzam, że dr Leszek Czerwonka zasługuje na nadanie Mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.